

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

УДК 343.352

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-17>

Василь БЕРЕЗНЯК

доктор юридичних наук, с.н.с.

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

Антон МАРІЄНКО

кандидат юридичних наук

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ НЕПРАВОМІРНИЙ ВИГОДІ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто проблеми протидії отриманню неправомірної вигоди як важливого елементу забезпечення правової держави, закріпленого в Конституції України. Проаналізовано законодавчу базу України, включно із Законом «Про запобігання корупції» та статтею 368 Кримінального кодексу України, що визначає відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Особливу увагу приділено ролі антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України, та їхній діяльності в напрямку попередження і розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Досліджено ефективність міжнародного досвіду боротьби з корупцією, зокрема в Сінгапурі, Гонконзі, Швеції, Німеччині, Франції та Естонії. Виокремлено ключові аспекти антикорупційних стратегій, включаючи суворість законодавства, прозорість державного управління, високі стандарти доброчесності в державному секторі та цифровізацію. Особливу увагу приділено антикорупційній освіті, захисту викривачів, прозорості державних закупівель і регуляції лобістської діяльності. У статті запропоновано рекомендації для України, спрямовані на вдосконалення антикорупційної політики, зокрема через адаптацію міжнародного досвіду, посилення прозорості державного управління та інтеграцію цифрових інструментів. Наголошено на важливості активного залучення громадянського суспільства до боротьби з корупцією, формування нульової толерантності до корупційних проявів у суспільстві та розширення антикорупційної освіти.

© В. Березняк, 2025

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5690-4736>

© А. Марієнко, 2025

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1501-0688>

Ключові слова: *неправомірна вигода, протидія корупції, антикорупційна політика, міжнародний досвід, антикорупційні органи, прозорість, цифровізація, антикорупційна освіта, громадянське суспільство.*

Постановка проблеми. Протидія прогресування інституту неправомірної вигоди є однією з ключових проблем у забезпеченні прозорості та ефективності управління в сучасному демократичному суспільстві. У багатьох країнах світу успішна боротьба з будь-якими корупційними проявами досягається завдяки впровадженню комплексних реформ, заснованих на імплементації досвіду передових країн світу та сформованих стандартах. Для України, яка перебуває в процесі євроінтеграції та реформування державних інститутів, вивчення таких підходів має критично важливе значення.

Значний інтерес викликає досвід країн Європейського Союзу (далі – ЄС), які, завдяки багаторівневим антикорупційним програмам, досягли суттєвого зниження рівня будь-яких корупцій. Особливу роль у цьому відіграють інституційні зміни, розробка антикорупційного законодавства, підвищення прозорості діяльності державних органів та залучення громадянського суспільства. Водночас досвід країн Азії, наприклад Сінгапуру та Гонконгу, демонструє важливість суворого контролю, активного використання цифрових технологій та невідворотності покарання.

Україна стикається з низкою викликів у боротьбі з отриманням неправомірної вигоди, таких як глибока інституційна слабкість, соціальна толерантність до неправомірної вигоди та недостатня політична воля. Однак, враховуючи міжнародний досвід, можна визначити інструменти, які є найбільш ефективними для України. Така діяльність перш за все повинна ґрунтуватися на морально-етичних принципах в частині формування нетерпимості до протиправної поведінки в суспільстві.

Вбачається, що систематизація уроків із зарубіжної практики дозволить не лише уникнути поширених помилок, а й закласти основу для побудови прозорої та справедливої системи врядування в Україні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Принагідно зауважити, що предметом наукової розвідки значної кількості вітчизняних науковців були саме особливості міжнародного досвіду протидії отримання неправомірної вигоди та його застосування для України. Це такі дослідники, як О. Альциванович, О. Бандурка, Ю. Баулін, С. Беляєв, О. Кальман, Г. Крайник, О. Мельник, Ю. Мірошник, І. Пилипчук, К. Ростовська, Г. Рудик, В. Тютюгін, А. Фоменко, М. Хавронюк, О. Хомин, Я. Цимбаленко, В. Шаблистий, О. Юнін та ін.

Мета – дослідити кращі міжнародні практики протидії інституту неправомірної вигоди, визначити ключові принципи їх успішної імплементації та запропонувати рекомендації для України.

Виклад основного матеріалу. Протидія отриманню неправомірної вигоди є важливим елементом забезпечення правової держави, визначеним у статті 1 Конституції України, яка проголошує, що Україна є суверенною і демократичною державою [4]. Законодавча основа для боротьби з інститутом неправомірної вигоди закріплена у низці ключових нормативно-правових актів, які встановлюють обов'язки держави щодо попередження, виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до кримінальних правопорушень у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, зокрема кримінальних.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), однією з головних цілей державної політики є формування антикорупційної культури, забезпечення прозорості діяльності органів державної влади та усунення передумов для вчинення таких діянь. При цьому у межах статті 1 цього Закону наведено визначення терміну «неправомірна вигода», під якою розуміється «грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги,

нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав» [12].

Крім того, Кримінальний кодекс України (стаття 368) встановлює кримінальну відповідальність за отримання неправомірної вигоди службовою особою. Цей підхід дозволяє посилити заходи боротьби з корупцією через запровадження невідворотності покарання для винних [6]. Додатково, у межах Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» визначено роль Національного антикорупційного бюро України, як центрального органу у виявленні та розслідуванні в тому числі корупційних кримінальних правопорушень, зокрема за факти отримання неправомірної вигоди [13].

Особливо важливими є положення Закону України «Про доступ до публічної інформації», які спрямовані на підвищення прозорості діяльності державних органів, а також розвиток цифрових сервісів, таких як електронні системи закупівель «Prozorro» [10]. Впровадження таких механізмів сприяє зменшенню можливостей для корупційних правопорушень і формуванню довіри громадян до влади.

З урахуванням цього слушною є думка Буга Г.С., який аналізує досвід зарубіжних країн у запобіганні корупції та підкреслює, що ефективна боротьба з корупцією є однією з найактуальніших проблем сучасності. Він зазначає, що міжнародні принципи захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції, можуть слугувати підґрунтям для розроблення нового й удосконалення існуючого законодавства про захист інформаторів [3, с. 151]. На його думку, Україна повинна приділяти особливу увагу адаптації міжнародних практик до національного контексту, уникаючи механічного копіювання іноземних моделей.

Однак, попри наявність законодавчої бази, ефективність її реалізації залишається недостатньою. Ми переконані, що ця проблема повинна бути розв'язана шляхом посилення саме моральної ролі Кримінального кодексу України, особливо через правове виховання громадян, а саме молоді. Себто, соціально-правова активність населення повинна проявлятися через наявні позитивні установки і звички, а не бути обумовлена страхом перед санкціями.

В контексті чого доречною є думка Мельника О.Г., який вказує, що новітня стратегія запобігання корупції вимагає розбудови активного співробітництва державних органів, правоохоронних органів та громадянського суспільства з метою превенції та протидії корупційним деліктам. Він підкреслює, що в державах з низьким рівнем корупції репресивні заходи поєднуються з комплексним усуненням детермінант корупційних правопорушень [8, с. 27–28]. Загалом його пропозиції спрямовані на удосконалення стандартів правової освіти громадян, створенню програм антикорупційної просвіти та мотивації до доброчесності.

Водночас на переконання Ростовської К.В., жодні антикорупційні заходи не будуть ефективними без наявності політичної волі на всіх рівнях влади. Наявність політичної волі забезпечує ефективну дію принципу відсутності недоторканих у боротьбі з корупцією. У цьому процесі беруть участь не лише спеціалізовані антикорупційні органи, а й громадянське суспільство. В інших країнах організовано спеціальний громадський контроль за системою державних установ. Інформація про національні антикорупційні операції є прозорою, відкритою та доступною. Крім того, державні службовці в інших країнах підзвітні та підконтрольні незалежним антикорупційним органам, які здійснюють моніторинг доброчесності державних службовців [14, с. 115].

Цікавими є висновки Альциванович О.В. та Цимбаленко Я.Ю., який сформований на підставі здійсненого аналізу функціонування системи державних закупівель у різних країнах. Вони стверджують, що у міжнародній практиці використовуються такі основні підходи до уникнення корупційних ризиків у сфері публічних закупівель, які довели свою ефективність на практиці: психологічні методи, технічні методи, регламентація процесу та

репресивні заходи. Механізм уникнення корупційних ризиків у сфері публічних закупівель в Україні забезпечується шляхом імплементації в національне законодавство міжнародних та національних нормативно-правових актів у цій сфері. Незважаючи на те, що Україна стрімко намагається інтегруватися в ЄС, роблячи акцент на імплементації директив ЄС у сфері публічних закупівель в українське законодавство та відповідну практику, де варто звернути увагу на такі додаткові заходи. Їх використання в межах інших міжнародних інструментів та джерел інформації може допомогти більш ефективно впроваджувати кращі практики та надати корисні та практичні рекомендації для всіх зацікавлених сторін у цій сфері [1, с. 65–66].

З огляду на думки науковців, ключовими «уроками» для України є забезпечення інституційної незалежності, прозорості діяльності державних органів, суворе покарання за кримінальні правопорушення у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг та активне залучення громадянського суспільства до процесу реформ.

Так, Сінгапур часто називають однією з найменш корумпованих країн світу, і цей результат є заслугою багаторічної, системної роботи, спрямованої на усунення корупції у всіх її формах. Ми переконані, що протидії неправомірній вигоді у цій країні базується на трьох ключових складових: суворості законодавства, ефективності роботи спеціалізованих антикорупційних органів та високій прозорості діяльності державних установ.

Перше, на що слід звернути увагу на те, що ще у другій половині 1980-х років уряд Сінгапуру розпочав цілеспрямовану роботу над підвищенням ефективності та якості бюрократичного апарату. Одним із ключових завдань стало створення образу державного службовця як представника не лише престижної, але й високооплачуваної професії, що заслуговує на повагу. Для досягнення цієї мети влада спиралася на принципи меритократії та конфуціанської етики. Ці підходи передбачали, що шлях до кар'єрного зростання відкривається виключно для найталановитіших, прогресивно мислячих і висококваліфікованих осіб [9].

Система формування адміністративної еліти починається ще зі шкільного рівня, коли обдарованих учнів відзначають і супроводжують протягом їхнього освітнього та професійного шляху. Талановитим молодим людям надають можливість вступити до найкращих університетів, організовують стажування і навчання за кордоном, а також заохочують їхні успіхи через надання перспективних посад відповідно до їхніх здібностей. Таким чином, акцент робиться на оптимальному використанні людського потенціалу, побудові прозорої кадрової системи, заснованої на довірі, та забезпеченні високого рівня підзвітності посадовців. Уся ця система має глибокий сенс, адже вона сприяє розвитку державного управління і підвищує ефективність функціонування суспільства [16, с. 362].

Одночасно з цим влада активно працювала над формуванням негативного ставлення до корупції в суспільстві. Корупція почала сприйматися не лише як соціальне зло, а як загроза, що ставить під сумнів економічний прогрес країни та її репутацію на міжнародній арені. Цілеспрямована інформаційна кампанія і створення чітких правових механізмів боротьби з корупцією допомогли змінити суспільну свідомість, закріпивши ідею, що корупція несумісна з успішним розвитком держави.

Особливу увагу приділяли постійному професійному розвитку державних службовців. Кожен чиновник мав обов'язок щорічно проходити щонайменше 100 годин навчання, зокрема й за темами, пов'язаними з антикорупційною політикою. Високопосадовці, такі як міністри, мали престижну університетську освіту та значний професійний досвід, що дозволяло їм забезпечувати власний матеріальний добробут без потреби вдаватися до незаконних методів [9].

Комплексний підхід до реформування державного управління і впровадження жорстких стандартів доброчесності створив міцну основу для довіри громадян до

уряду. Влада демонструвала відкритість і професіоналізм, що стало важливим фактором підвищення легітимності державних інститутів та ефективності їхньої роботи [7, с. 119].

В контексті вищезгаданого слід звернути увагу на розділ 9 Кримінального кодексу Сінгапура (Penal Code (Singapore)) у межах якого визначено перелік правопорушень державних службовців або пов'язані з ними, зокрема передбачена відповідальність за: отримання винагороду, окрім законної винагороди, за службову дію; отримання винагороди з метою корумпованим або незаконним шляхом вплинути на державного службовця; отримання винагороди за здійснення особистого впливу на державного службовця; підбурювання державного службовця до правопорушень, визначених вище; отримання державним службовцем будь-якої цінної речі без винагороди від особи, яка бере участь у будь-якій справі чи справі, яку здійснює такий державний службовець тощо, покарання за які може варіюватися від позбавлення волі, штрафу, або застосування їх одночасно до конфіскації майна [19].

Важливо також підкреслити, що боротьба з корупцією в Сінгапурі є системною. Наприклад, приватний сектор теж регулюється антикорупційними нормами, а компанії зобов'язані впроваджувати внутрішні політики комплаєнсу, які передбачають регулярний аудит та звітність.

При цьому Сінгапур вирішив проблему низьких зарплат у держсекторі, зрівнявши їх із приватним сектором. В Україні низькі зарплати залишаються одним із ключових факторів корупційних проявів. Важливо передбачити у державному бюджеті адекватні оклади для посадовців, що зменшить спокусу отримувати неправомірну вигоду.

Також прозорість діяльності державних органів є ще одним важливим аспектом. Уряд Сінгапуру впровадив численні цифрові інструменти, які дозволяють громадянам взаємодіяти з державою безпосередньо через електронні платформи. Система електронного врядування мінімізує людський фактор, що автоматично знижує ймовірність корупційних схем.

Гонконг є ще одним успішним прикладом боротьби з корупцією, зокрема завдяки діяльності Незалежної комісії проти корупції (Independent Commission Against Corruption) (далі – Комісія), створеної у 1974 році. Комісія виконує одразу три основні функції: розслідування корупційних справ, превентивні заходи та просвітницьку діяльність. Унікальність цієї моделі полягає в тому, що акцент зроблено не лише на покаранні, а й на запобіганні та вихованні антикорупційної свідомості [18].

Декрет «Про незалежну комісію з боротьби з корупцією» регулює процес створення НКПК, визначає функції Комісара та окреслює параметри її слідчої діяльності. У документі описуються процедури, пов'язані з поводженням із затриманими особами, а також із розпорядженням майном, яке має зв'язок з протиправною діяльністю. Декрет надає Комісії широкі повноваження, включаючи право на арешт, утримання під вартою, звільнення під заставу, проведення обшуків тощо. Комісія може також відбирати зразки у підозрюваних для судово-медичної експертизи, розслідувати правопорушення, пов'язані зі зловживанням службовим становищем, шантажем, та будь-які інші дії посадовців, що сприяють корупції. Комісія зобов'язана інформувати керівника виконавчої влади про результати своєї діяльності. При цьому цей нормативний акт уповноважує Комісію виявляти нелегальні фінансові операції, незаконно набуті активи та кошти, що приховуються підозрюваними особами. У межах цієї діяльності Комісія має право відстежувати банківські рахунки, аналізувати робочі та приватні документи, а також вимагати від підозрюваних надання детальної інформації про їхні доходи, витрати та майно. Крім того, Комісія може конфісковувати документи та обмежувати передачу майна підозрюваних осіб для запобігання їхньому втечі за кордон або спробам легалізувати незаконно отримані доходи. Це спрямовано на полегшення конфіскації незаконного майна у судовому порядку. Одним із ключових завдань Комісії є забезпечення конфіденційності розслідувань [18].

Організаційна структура Комісії включає посаду Комісара як керівника та три основні департаменти: Департамент оперативної роботи, Департамент із запобігання корупції та Департамент у зв'язках із громадськістю [18].

Незважаючи на те, що Комісія є незалежним органом, її діяльність перебуває під наглядом чотирьох незалежних комітетів із консультативними функціями. До їх складу входять представники місцевих громад та авторитетні громадяни, призначені Головою уряду Особливого адміністративного району Гонконг. Ці комітети: Консультативний комітет з боротьби проти корупції; Комітет із спостереження за оперативною діяльністю; Консультативний комітет із запобігання корупції; Громадський комітет щодо зв'язків з громадою [18].

Водночас важливою складовою антикорупційної політики Гонконгу є освіта. Комісія проводить регулярні тренінги для працівників державних установ, підприємців і молоді, формуючи культуру нетерпимості до корупції. Організація активно залучає молодь до антикорупційних заходів через освітні кампанії та інтерактивні програми. В Україні антикорупційна освіта на рівні шкіл і вищих навчальних закладах потребує більшої уваги.

Аналізуючи досвід Європейських країн слід звернути увагу на Швецію основою антикорупційної політики є принцип «право на доступ до документів», закріплений у законодавстві ще в XVIII столітті. Цей принцип дозволяє кожному громадянину отримати доступ до офіційних документів державних установ без жодних обмежень, за винятком випадків, коли мова йде про державну таємницю.

Шведська модель боротьби з корупцією базується на довірі між громадянами та владою. Шведська система врядування характеризується мінімізацією бюрократичних бар'єрів і чітким розмежуванням повноважень між гілками влади. Чиновники отримують високі зарплати, але підлягають строгим перевіркам, включно з обов'язковою декларацією доходів і витрат [2, с. 280].

Окрім цього, у Швеції широко використовуються цифрові технології, які забезпечують автоматизацію державних процесів. Наприклад, електронні системи управління публічними фінансами дозволяють громадянам та ЗМІ відслідковувати, як використовуються бюджетні кошти. Ці інструменти значно знижують ризик корупційних дій, оскільки інформація доступна кожному.

Особливу увагу в Швеції приділяють етичному вихованню. У навчальних закладах викладаються курси з етики, де учнів знайомлять із цінностями чесності, справедливості та відповідальності перед суспільством. Влада також активно співпрацює з громадськими організаціями, які здійснюють моніторинг діяльності чиновників.

У Німеччині боротьба з корупцією ґрунтується на суворому законодавстві, незалежності судової системи та високих стандартах державного управління. Одним із найважливіших інструментів у боротьбі з неправомірною вигодою є контроль за лобістською діяльністю. Законодавство Німеччини передбачає обов'язкову реєстрацію всіх лобістів та їхніх контактів із представниками влади. Це дозволяє забезпечити прозорість і знизити ризики незаконного впливу на ухвалення державних рішень [5].

Франція має одні з найсуворіших антикорупційних механізмів у Європі, які вдалося розвинути завдяки історичним реформам та сучасним законодавчим ініціативам. Основним інструментом у боротьбі з неправомірною вигодою є Закон Сапена II є ключовим актом у боротьбі з корупцією, що встановлює нові стандарти корпоративної прозорості та відповідальності. Цей закон зобов'язує великі компанії впроваджувати антикорупційні програми, які включають оцінку ризиків, розробку кодексів поведінки, навчання співробітників і механізми для повідомлення про порушення. У межах закону було створено Агентство з протидії корупції, яке контролює дотримання вимог та накладає штрафи за їх недотримання [17, с. 127].

Особливістю є захист викривачів, яким гарантується конфіденційність і правова підтримка. Закон також розширює повноваження французьких судів, дозволяючи їм

переслідувати за вчинені кримінальні правопорушення у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, навіть якщо вони були вчинені за кордоном. Цей документ зміцнив репутацію Франції як країни, що серйозно ставиться до міжнародних стандартів доброчесності.

В Україні схожим законодавчим актом є Закон «Про запобігання корупції», який передбачає створення антикорупційних органів, включно з Національним агентством із запобігання корупції (далі – НАЗК) та Національним антикорупційним бюро України (далі – НАБУ) [11]. Проводячи паралелі між французьким та українським законодавством у досліджуваній площині, то у них визначений обов'язок суб'єктів декларування подавати дані про доходи та майно, але у вітчизняному законодавстві акцентовано увагу більше на контролі державних службовців, ніж на корпоративному секторі.

Хоча в Україні є система захисту викривачів, вона ще не настільки ефективна, як у Франції. Впровадження аналогів антикорупційних програм у приватному секторі залишається перспективою. Україна може використовувати досвід Франції для вдосконалення власної системи боротьби з корупцією.

Естонія відома своїм інноваційним підходом до боротьби з корупцією, що базується на цифровізації державного управління. Електронне врядування значно зменшило корупційні ризики, оскільки скоротило кількість контактів між чиновниками та громадянами. Наприклад, електронні системи закупівель дозволяють уникати хабарництва через прозорість тендерних процедур.

Ключову роль у боротьбі з корупцією відіграє Естонське Бюро з розслідування корупційних кримінальних правопорушень, яке зосереджує увагу на викритті високопосадовців. Значний акцент зроблено на формуванні суспільної довіри до інституцій, що досягається через підзвітність, публічність і відкритий доступ до інформації. Громадяни мають можливість відслідковувати діяльність державних органів онлайн, що зменшує ризик отримання неправомірної вигоди. При цьому в Естонії інформація про доходи та майно посадовців є публічною, а автоматизовані системи перевіряють її на наявність конфлікту інтересів. Україні слід вдосконалити механізм перевірки декларацій через інтеграцію відкритих реєстрів та баз даних, щоб виключити можливість приховування майна [15, с. 202].

Естонський досвід може стати корисним для України завдяки інтеграції цифрових технологій у боротьбу з корупцією, зокрема впровадження електронного врядування, систем публічних реєстрів і прозорих тендерів. В Україні вже існують «Дія» та «Prozorro», проте цей досвід потрібно розширити. Тому можна створити єдину електронну платформу для моніторингу всіх державних витрат, у тому числі оборонних, у режимі реального часу. Такий підхід мінімізує ризики маніпуляцій і сприятиме підзвітності.

Водночас у післявоєнний період слід врахувати досвід Сінгапуру для відновлення країни через прозоре управління фінансами. Наприклад, зобов'язати всі компанії-учасники відбудови проходити антикорупційну перевірку.

При цьому в Україні антикорупційна освіта на рівні шкіл і вищих начальних закладах є недостатньою. Важливо активно впроваджувати курси, які виховують у громадян нульову толерантність до корупції. Варто передбачити розробку навчальних модулів для шкіл і закладів вищої освіти, що формуватимуть у молоді чітке розуміння антикорупційної етики.

Висновки. Дослідження міжнародного досвіду боротьби з інститутом неправомірної вигоди свідчить, що успішні моделі базуються на інтеграції комплексних підходів, які поєднують превентивні заходи, суворе законодавство, просвітницьку роботу та прозоре управління.

Сінгапур став прикладом системного вирішення проблеми через поєднання високих зарплат у держсекторі, жорсткого законодавства та цифровізації. Особливістю цієї моделі є залучення приватного сектора до боротьби з корупцією шляхом впровадження внутрішніх політик комплаєнсу.

Гонконг вразив ефективністю діяльності Незалежної комісії проти корупції, яка забезпечує триєдиний підхід: розслідування корупційних справ, запобігання корупції та виховання суспільної свідомості. При цьому Комісія діє під наглядом громадських комітетів, що зміцнює довіру до її роботи.

Швеція, зі своїм принципом «права на доступ до документів», демонструє, як відкритість державних процесів може зменшити корупцію.

У Німеччині боротьба з корупцією ґрунтується на суворості законодавстві, незалежності судової системи та регулюванні лобістської діяльності. Контроль за фінансовими операціями чиновників та реєстрація лобістів сприяють зниженню ризику незаконного впливу.

Франція, завдяки Закону Сапіна II, зробила значний крок у впровадженні антикорупційних програм у корпоративному секторі, захисті викривачів та посиленні міжнародної відповідальності.

Естонія довела, що цифрові технології є потужним інструментом у боротьбі з корупцією, оскільки електронні платформи мінімізували контакт громадян із чиновниками, скоротили бюрократію та зробили прозорими фінансові операції.

Для України, яка вже має певні досягнення в антикорупційній політиці завдяки НАЗК, НАБУ, платформам «Дія» і «Prozorro», важливо врахувати досвід усіх зазначених країн. Впровадження прозорих процедур у приватному секторі, активна антикорупційна освіта та посилення цифровізації дозволять зменшити корупційні ризики. У післявоєнний період особливу увагу слід приділити створенню електронних платформ для моніторингу державних витрат і впровадженню механізмів антикорупційної перевірки компаній, що беруть участь у відбудові країни. Лише системний підхід, базований на кращих світових практиках, забезпечить ефективну боротьбу з корупцією та стане основою для сталого розвитку й інтеграції України до європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Альциванович О. В., Цимбаленко Я. Ю. Міжнародний та європейський досвід уникнення корупційних ризиків під час здійснення публічних закупівель. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6, № 10. С. 62–73.
2. Боднарчук О. Скандинавський досвід у сфері боротьби з корупцією на прикладі Швеції, Фінляндії. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 279–284.
3. Буга Г. С. Досвід зарубіжних країн в боротьбі із запобігання корупції. *Правова позиція*. 2023. № 1. С. 149–152.
4. Конституція України як Основний Закон держави і громадянського суспільства. URL: <https://dnipr-2023.kyivcity.gov.ua/files/2015/7/24/konstitut.pdf>.
5. Коруля І. В. Зарубіжний досвід у сфері протидії корупції та можливість його використання в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 1. С. 170–173.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3862>.
7. Литвиненко В. І. Зарубіжний досвід організації та діяльності суб'єктів протидії корупції та можливості його використання в Україні. *Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал*. 2015. № 4. С. 175–181.
8. Мельник О. Г. Міжнародний досвід запобігання та протидії корупції як вектор формування національної антикорупційної політики в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 32–35.
9. Нонік В. В. Сінгапурська антикорупційна історія: досвід для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1509>.
10. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
11. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст. 171.
13. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.
14. Ростовська К. В. Міжнародний досвід формування та реалізації антикорупційної політики в інших державах. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 4. С. 118–122.
15. Супрун Т. М. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 2–3. С. 199–206.
16. Шкурпат О. В. Міжнародний досвід антикорупційної політики. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління*. 2014. Вип. 1. С. 356–369.
17. Cambourakis G. French Anti-Corruption Legislation in 2016: Towards a More Hospitable Legal Environment for Whistleblowers? *Fighting Corruption in Eastern Europe and Central Asia: Anti-Corruption Reforms in Eastern Europe and Central Asia* / M. Levi et al. (Eds.): Edward Elgar Publishing. 2015. С. 123–148.
18. Independent Commission Against Corruption. Hong Kong Special Administrative Region. URL: http://www.icac.org.hk/en/about_icac/le/index.html.
19. Penal Code 1871. 2020 Revised Edition. *Singapore Statutes online*. URL: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PC1871>.

Надійшла до редакції 30.01.2025

References

1. Al'tsyvanovych, O. V., Tsymbalenko, Ya. Yu. (2018) Mizhnarodnyy ta yevropeys'kyy dosvid unykennyya koruptsiynykh ryzykiv pid chas zdiysnennyya publichnykh zakupivel' [International and European experience in avoiding corruption risks during public procurement]. *Aspekty publichnoho upravlinnya*. Vol. 6, № 10, pp. 62–73. [in Ukr.].
2. Bodnarchuk, O. (2014) Skandynavs'kyy dosvid u sferi borot'by z koruptsiyeyu na prykladi Shvetsiyi, Finlyandiyi [Scandinavian experience in the fight against corruption using the example of Sweden and Finland]. *Yurydychnyy visnyk*. № 2, pp. 279–284. [in Ukr.].
3. Buha, H. S. (2023) Dosvid zarubizhnykh krayin v borot'bi iz zapobihannya koruptsiyi [Experience of foreign countries in the fight against corruption prevention]. *Pravova pozytsiya*. № 1, pp. 149–152. [in Ukr.].
4. Konstytutsiya Ukrainy yak Osnovnyy Zakon derzhavy i hromadyans'koho suspil'stva [The Constitution of Ukraine as the Fundamental Law of the State and Civil Society]. URL: <https://dnipr-2023.kyivcity.gov.ua/files/2015/7/24/konstitut.pdf>. [in Ukr.].
5. Korulya, I. V. (2014) Zarubizhnyy dosvid u sferi protydiy koruptsiyi ta mozhlyvist' yoho vykorystannya v Ukraini [Foreign experience in the field of combating corruption and the possibility of its use in Ukraine]. *Porivnyal'no-analitychne pravo*. № 1, pp. 170–173. [in Ukr.].
6. Kryminal'nyy kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine dated 05.04.2001]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3862>. [in Ukr.].
7. Lytvynenko, V. I. (2015) Zarubizhnyy dosvid orhanizatsiyi ta diyal'nosti sub'yektiv protydiy koruptsiyi ta mozhlyvosti yoho vykorystannya v Ukraini [Foreign experience in the organization and activities of subjects of combating corruption and the possibility of its use in Ukraine]. *Publichne pravo: Naukovo-praktychnyy yurydychnyy zhurnal*. № 4, pp. 175–181. [in Ukr.].
8. Mel'nyk, O. H. (2021) Mizhnarodnyy dosvid zapobihannya ta protydiy koruptsiyi yak vektor formuvannya natsional'noyi antykoruptsiynoyi polityky v Ukraini [International experience in preventing and combating corruption as a vector for the formation of national anti-corruption policy in Ukraine]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 2, pp. 32–35. [in Ukr.].
9. Nonik, V. V. (2017) Sinhapers'ka antykoruptsiyna istoriya: dosvid dlya Ukrainy [Singaporean anti-corruption history: experience for Ukraine]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1509>. [in Ukr.].
10. Pro dostup do publichnoyi informatsiyi [On access to public information] : Zakon Ukrainy vid 13.01.2011. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2011, № 32, art. 314. [in Ukr.].
11. Pro zapobihannya koruptsiyi [On prevention of corruption] : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2014, № 49, art. 2056. [in Ukr.].

12. Pro zapobihannya ta protydiyu lehalizatsiyi (vidmyvannu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, finansuvannu teroryzmu ta finansuvannu rozpovsyudzhennya zbroyi masovoho znyshchennya [On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction] : Zakon Ukrayiny vid 06.12.2019. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2020, № 25, art. 171. [in Ukr.].

13. Pro Natsional'ne antykoruptsiyne byuro Ukrayiny [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine] : Zakon Ukrayiny vid 14.10.2014. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2014, № 47, art. 2051. [in Ukr.].

14. Rostovs'ka, K. V. (2017) Mizhnarodnyy dosvid formuvannya ta realizatsiyi antykoruptsiynoyi polityky v inshykh derzhavakh [International experience in the formation and implementation of anti-corruption policy in other countries]. *Aktual'ni problemy pravoznavstva*. Iss. 4, pp. 118–122. [in Ukr.].

15. Suprun, T. M. (2017) Zarubizhnyy dosvid zapobihannya ta protydiyi koruptsiyi [Foreign experience in preventing and combating corruption]. *Mizhnarodnyy yurydychnyy visnyk: aktual'ni problemy suchasnosti (teoriya ta praktyka)*. Iss. 2-3, pp. 199–206. [in Ukr.].

16. Shkuropat, O. V. (2014) Mizhnarodnyy dosvid antykoruptsiynoyi polityky [International experience in anti-corruption policy]. *Naukovyy visnyk Akademiї munitsypal'noho upravlinnya. Seriya : Upravlinnya*. Iss. 1, pp. 356–369. [in Ukr.].

17. Cambourakis, G. (2015) French Anti-Corruption Legislation in 2016: Towards a More Hospitable Legal Environment for Whistleblowers? Fighting Corruption in Eastern Europe and Central Asia: Anti-Corruption Reforms in Eastern Europe and Central Asia / M. Levi et al. (Eds.): Edward Elgar Publishing, pp. 123–148.

18. Independent Commission Against Corruption. Hong Kong Special Administrative Region. URL: http://www.icac.org.hk/en/about_icac/le/index.html.

19. Penal Code 1871. 2020 Revised Edition. Singapore Statutes online. URL: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PC1871>.

ABSTRACT

Vasyl Berezniak, Anton Mariienko. International experience in combating improper advantage: lessons for Ukraine

The article deals with the problems of counteracting the receiving of improper advantage as an important element of ensuring the rule of law enshrined in the Constitution of Ukraine. The author analyzes the legislative framework of Ukraine, including the Law “On Corruption Prevention ” and Article 368 of the Criminal Code of Ukraine, which defines liability for corruption offenses. Particular attention is paid to the role of anti-corruption bodies, such as the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, and their activities in the prevention and investigation of corruption-related criminal offenses. The effectiveness of international experience in fighting corruption, in particular in Singapore, Hong Kong, Sweden, Germany, France and Estonia, is studied. The authors highlight key aspects of anti-corruption strategies, including the strictness of legislation, transparency of public administration, high standards of integrity in the public sector, and digitalization. Particular attention is paid to anti-corruption education, whistleblower protection, transparency of public procurement and regulation of lobbying activities. The article offers recommendations for Ukraine aimed at improving its anti-corruption policy, in particular through the adaptation of international experience, enhancing transparency of public administration and integrating digital tools. The authors emphasize the importance of active involvement of civil society in the fight against corruption, formation of zero tolerance to corruption in society and expansion of anti-corruption education.

Key words: *improper advantage, anti-corruption, anti-corruption policy, international experience, anti-corruption bodies, transparency, digitalization, anti-corruption education, civil society.*